

KAUPUNKI KAIKILLE

- suosituksia kotouttamistyön tulevaisuuteen

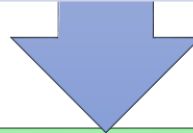

KAUKO-hankkeen loppuseminaari
Tiedekulma (Fönster-tila) 27.11.2018
<http://blogs.helsinki.fi/kotoutuminenkaupungissa2017-2018/>

HAASTATTELUAINEISTO > **teemat artikkeleille ja työpajoille**

21 fokusryhmähaastattelua ja 3 yksilöhaastattelua (2017)

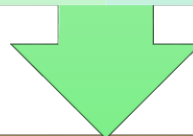
TYÖPAJAT ammattilaisten ja palvelunkäyttäjien kanssa (2018)

Alustavat tulokset (15.1.)

Palvelujärjestelmä & yhteistyö
(13.3.)

Yhteisöt ja sosiaaliset suhteet
(29.5.)

Yhdenvertaisuus & hyvät
väestösuhteet,
Seuranta & arviointi (2.10.)

TULOKSET ja VAIKUTTAMINEN (2018)

KAUKO-hanke osallistui Uudenmaan sote-uudistusta
valmistelevaan Aikuisten palvelut –alatyöryhmään 2018

Työpajojen sarjan loppuseminaari (27.11.)
Suositukset päättäjille: mikä toimii, mikä ei – mitä tulisi kehittää?

KAUKO -tutkimus- ja kehittämishanke 2017-2018
- kaupunkisosaalityöllä kohti vaikuttavaa kotoutumista.

Joustavuutta ja kompleksisuutta

Vaikuttava kotouttamistyö edellyttää sekä joustavuutta että toimivia rakenteita kompleksisissa verkostoissa.

Hankkeessa tehty myös systemaattinen tutkimuskatsaus kaupunkisosaalityöstä (Karolina Asén)

- Nopeasti muuttuva maailma vaatii henkistä sopeutumista ja joustavuutta, silti pirstoutunut palveluverkosto asettaa rajoja joustavuudelle.
- Kotouttamistyössä tämä tarkoittaisi mm. universaalien palveluiden, erityisyyden ja arkielämän huomioon ottamista – ei samaa kaikille! Mutta myös asiakkaiden asianajoa.
- Birk (2016) ehdottaa uutta tapaa suhtautua yhteisöön ja kaupunkiverkostoon, jossa ammattilaiset, asukkaat, poliittiset päättäjät ja jokapäiväinen arkielämä on kietoutunut yhteen. ”Täs on kaikennäköistä viritystä” – sosiaalinen rakentuu!
- On olemassa lupaavia esimerkkejä yhteistyökuvioista, joissa yhdistyy peruspalveluiden, erityispalveluiden ja järjestöjen saumattomuus.
- Työntekijät tunnistivat paljon tekijöitä, joissa näkyy rakenteellis-poliittisen tason ja maahan muuttaneiden hyvinvoinnin välinen suhde, mikä asettaa uudenlaisia vaatimuksia sosiaalityölle.

Joustavuutta ja kompleksisuutta

SUOSITUKSET:

1. Maahan muuttaneille on tarjolla monikielistä, matalalla kynnyksellä toteutettava neuvontaa, jossa asioita tehdään yhdessä asiakkaan kanssa.
2. Poikkihallinnollisen yhteistyön ja yhteensopivuuden tulee vastata maahanmuuttajien moniulotteisiin tarpeisiin – tutkitaan ja levitetään tietoa lupaavista yhteistyöesimerkeistä!
3. Poliittinen taso kietoutuu ihmisten arkielämään ja se on otettava paremmin huomioon. Sosiaalityön on toimittava myös ns. palomuurina, joka turvaa ihmisoikeuslähtöisesti perusoikeuksien toteutumista kaikille.

Huomio psykososiaaliseen

Luottamukselliset vuorovaikutussuhteet ovat mielekkään ammatillisen työskentelyn perusta. Silloin asiakkaan tarpeet ja kokemukset tulevat kuulluiksi. Mielensterveys on keskeinen voimavara kotoutumisen kannalta.

Varsinkin työntekijöiden haastatteluissa tulivat esille:

- Luottamuksellisen, vähitellen kehittyvän asiakassuhteen merkitys työskentelylle
- Kuuntelemisen merkitys silloin, kun asiakas haluaa kertoa
- Keskustelullisen tuen tarve
- Mielensterveydellisten, muun muassa aikaisempiin traumaattisiin kokemuksiin liittyvien, kysymysten kohtaaminen monin tavoin työskentelyssä
- Mielensterveydellisten kysymysten monitasoisuus – niin yksilöllisiin kokemuksiin ja yhteisösuhteisiin, palvelujärjestelmään kuin poliittis-rakenteellisellekin tasolle ulottuvat piirteet
 - Huomion kiinnittäminen yhteiskunnallisiin olosuhteisiin tässä ja nyt

Huomio psykososiaaliseen ulottuvuuteen

SUOSITUKSET:

4. Psykososiaalisen tuen merkitys osana kotoutumiseen liittyvää sosiaalityötä tulee tunnistaa entistä paremmin. Tämä tulee huomioida konkreettisesti asiakasmitoituksessa sekä työntekijöille tarjotussa täydennyskoulutuksessa. Työntekijöille tarjotaan mahdollisuuksia kehittää osaamistaan mielenterveyden edistämisessä ja traumaattisten kokemusten mahdollisten seurausten huomioon ottamisessa ja kohtaamisessa. Samat valmiudet tukevat myös työntekijöiden työssäjaksamista, johon on kiinnitettävä työn psyykkisen kuormittavuuden vuoksi erityistä huomiota.

5. Organisaatioita kehitetään traumatietoisien (trauma-informed) organisaation periaatteet huomioiden. Aihe huomioidaan mahdollisesti henkilöstörakenteessa psykologien ja psykiatrinen sairaanhoitajien tehtävinä. Mielenterveyden edistäminen ymmärretään monitasoisena ilmiönä, johon liittyvät myös palveluohjaus ja asiakkaan asian ajaminen tarvittaessa palvelujärjestelmässä palvelun saamiseksi sekä rakenteellinen sosiaalityö.

Turvallinen arki & kotoutumisen kokemuksellisuus

Kotoutumiseen tarvitaan koti. Turvallinen, sujuva ja mielekäs arki lisää hyvinvointia ja edistää kotoutumista.

Ontologinen turvallisuus arjen kysymyksenä:

- Anthony Giddensin (1991) mukaan ontologinen turvallisuus perustuu käsitykseen ”asioiden ja tapahtumien järjestyksestä ja jatkuvuudesta”.
- Auttaa ihmistä selviytymään kohtaamistaan kriiseistä, muutoksista ja erilaisista riskitilanteista läpi elämän. Perusluottamus ja rutiinit rakennuspalikoita.

Pakotettu muutto ontologista turvallisuutta murentava ilmiö:

- Lähdön taustalla olevat syyt ja matka itsessään todennäköisesti uhanneet fyysistä turvallisuutta ja aiheuttaneet psykologista haittaa. (myös esim. Nunn, McMichael, Gifford & Correa-Velez, 2016)
- Epävarmuudelle altistuminen! Rutiinien katkeaminen!

Kotoutuminen kokemuksellisena kysymyksenä – kuinka ”olla kuin kotonaan”?

- Asuinpaikkaan, kotiin ja päivärytmiin (opiskelu, työ, harrastukset) liittyvät rutiinit tekevät arjesta ennustettavampaa ja elämästä mielekkäämpää aluksi vieraassa ympäristössä.
- Elinympäristön tuttuus ja hallittavuus: paikkaansa pitävän tiedon saaminen tekee elämästä ymmärrettävämpää ja helpottaa toimimista.
- Neuvonnan ja ohjauksen suuri tarve selittyy uudessa elämäntilanteessa olemisesta.

Turvallinen arki & kotoutumisen kokemuksellisuus

SUOSITUKSET:

6. On varmistettava, että kotoutumisen erityispalveluissa arjen taitoja ja rutiinien rakentamista tuetaan riittävän kauan. Neuvontaa ja ohjausta on saatavilla myös kotoutumisajan jälkeen.
7. Maahan muuttaneiden asumisen pysyvyyttä ja yhdenvertaisuutta asuntomarkkinoilla edistetään sosiaalityössä. Maahan muuttaneille varmistetaan pääsy kunnollisiin asumisolosuhteisiin.

Sosiaalisista suhteista väestösuhteisiin

Sosiaaliset suhteet edistävät kotoutumista ja ovat välttämättömiä myös hyvälle väestösuhteille. Ne lisäävät sekä maahan muuttaneiden että koko yhteisön hyvinvointia ja turvallisuutta.

Moniperustainen syrjintä ja huonot väestösuhteet voivat johtaa mm.

- eriarvoistumiseen, osattomuuteen, rikollisuuteen, radikalisoitumiseen.

Hyvät väestösuhteet koostuvat asenteista, turvallisuudesta, vuorovaikutuksesta ja osallistumisesta, ja niihin voi vaikuttaa mm.

- luottamuksellisilla kohtaamisilla ja huomioimalla sosiaaliset suhteet: tukemalla ja tiedostamalla päätösten/toimenpiteiden vaikutuksia sosiaalisiin suhteisiin.

Sosiaaliset suhteet ovat sekä kirjallisuuden että tulostemme mukaan tärkeitä kotoutumiselle ja kotoutujien ja yhteisöjen hyvinvoinnille

- Vahvat ja läheiset tukiverkostot tarjoavat turvaa, mutta voivat johtaa eristäytymiseen.
- Monipuoliset verkostot muihin yhteisön jäseniin mahdollistavat tiedon saantia yhteisön toiminnasta ja kokemuksen kuulumisesta yhteisöön, avaavat väyliä resursseihin sekä edistävät kielen ja tapojen oppimista ja työllistymistä ... yli päätään, kotoutumista.
- Toimivat suhteet viranomaisiin vahvistavat luottamusta ja mahdollistavat pääsyä tarvittaviin palveluihin ja tukijärjestelmiin.

Sosiaalisista suhteista väestösuhteisiin

SUOSITUKSET:

8. Sosiaalisten suhteiden huomioon ottaminen ja vahvistaminen tulee määritellä selkeästi osaksi kotoutumista tukevaa työtä sisällyttämällä näkökulma palvelutarpeen arviointiin ja yksilöiden ja perheiden kotoutumisen seurantaan.
9. Sosiaalisten suhteita tukevan työn toteuttamisessa järjestöillä ja muilla arjen toimijoilla voi olla nykyistä merkittävämpi rooli sosiaalityön kumppanina. Yhteistyötä on hyödyllistä vahvistaa.

Kotoutumisjärjestelmä stressitestissä

Rakenteellinen työ ei ole riittävästi rakenteistunut organisaatioissa.

- Vuosi 2015 oli maahanmuuton kannalta poikkeuksellinen.
- Aiempi tutkimus (esim. Buchert 2015) kertoo, että kotouttamistyössä aliresursointi on normaalia, kansainvälisestikin. Tilanne heikkeni huomattavasti, varautumisesta huolimatta.
- Sosiaalityön rooli kotoutumisjärjestelmässä on kaksijakoinen: auttaa maahan muuttaneita ja toimeenpanna valtiollista politiikkaa.
- Poikkeuksellisessa tilanteessa tämä jännite eskaloitui.
- Maahanmuuttopolitiikan kiristyminen valui sosiaalitoimelle ja yksittäisten työntekijöiden kontolle. Vaikutuksia paikallisella tasolla ei saatu välitetyksi riittävän ponnekkaasti organisaatioiden johdolle eikä yhteiskuntaan, mikä olisi rakenteellisen sosiaalityön tehtävä.
- Rakenteellisella työllä tarkoitetaan: 1) tiedontuotantoa asiakkaiden tarpeista ja niiden yhteiskunnallisesta merkityksestä, 2) tavoitteellisia toimenpiteitä ongelmien korjaamiseksi sekä 3) sosiaalityön asiantuntemuksen hyödyntämistä politiikan ja päätöksenteon apuna.
- Tilanne toi näkyviin rakenteellisen työn heikkouden.

Kotoutumisjärjestelmä stressitestissä

SUOSITUKSET:

10. Kuntien kotouttamistyön organisoinnissa päätösvaltaa käyttävät toimijat huolehtivat siitä, että sosiaalihuoltolain velvoitetta rakenteelliseen sosiaalityöhön noudatetaan.

11. Rakenteelliseen työhön tarvitaan mandaatti eli toimeksianto, joka sisältää ohjeistuksen työajasta ja osaamisen kehittämisestä yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa.

12. Kotoutumista ja asiakkaiden kanssa tehtävien kotoutumissuunnitelmien toteutumista sekä kotoutumista edistävien palveluiden käyttöä seurataan yhdessä asiakkaan kanssa. Tiedot dokumentoidaan systemaattisesta siten, että myös vaikuttavuuden ja kustannusten arviointi mahdollistuu. Tietoja käytetään sosiaalialan työssä, sen kehittämisessä ja johtamisessa.

Lähteet

Birk, Rasmus (2016). Infrastructuring the social: Local community work, urban policy and marginalized residential areas in Denmark. *Environment and planning A*. 49 (4), 767-783.

Buchert, Ulla (2015) Maahanmuuttajuuden institutionaaliset kategoriat. Tutkimuksia 87. Kuntoutussäätiö.

Giddens, Anthony (1991). *Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern Age*. Cambridge: Polity Press.

Nunn, Caitlin & McMichael, Celia & Gifford, Sandra M. & Correa-Velez, Ignacio (2016). Mobility and Security: The Perceived Benefits of Citizenship for Resettled Young People from Refugee Backgrounds. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 42 (3), 382–399.

Joustavuutta ja
kompleksisuutta

Huomio
psykososiaaliseen

Turvallinen arki &
kotoutumisen
kokemuksellisuus

Sosiaalisista
suhteista
väestösuhteisiin

Kotoutumis-
järjestelmä
stressitestissä